

Студенти 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Анотація. Визначено сучасний стан лісових ресурсів України. З'ясовано, що основною проблемою є недостатня забезпеченість України лісовими ресурсами через нестабільне фінансування даної галузі. Встановлено, що для поліпшення ситуації необхідно: внести зміни у нормативно-правове забезпечення сфери використання та охорони лісових ресурсів України; прискорити розвиток галузей промисловості, які ефективно переробляють деревину; використовувати не тільки деревину, але й макулатуру як сировину для розвитку целюлозно-паперової промисловості.

Аннотация. Определено современное состояние лесных ресурсов Украины. Выяснено, что основной проблемой является недостаточная обеспеченность Украины лесными ресурсами из-за нестабильного финансирования этой отрасли. Установлено, что для улучшения ситуации необходимо: внести изменения в нормативно-правовое обеспечение сферы использования и охраны лесных ресурсов Украины; ускорить развитие отраслей промышленности, эффективно перерабатывающих древесину; использовать не только древесину, но и макулатуру в качестве сырья для развития целлюлозно-бумажной промышленности.

Annotation. The current state of forest resources of Ukraine is determined. It is found out that the basic problem is insufficiency of forest resources coverage in Ukraine because of unstable financing of this industry. It has been established that for improving the situation it is necessary: to make alterations to regulatory support of the sphere of use and guard of forest resources of Ukraine; to accelerate the development of branches of industry, effectively processing wood; to use not only wood but also waste paper as raw material for development of pulp and paper industry.

Ключові слова: лісові ресурси, відновлення лісів, дефіцитність лісових ресурсів, вторинні сировинні ресурси.

Лісові ресурси посідають одне з чільних місць в ресурсній базі економіки України. Як джерело виробничого постачання, лісові ресурси відіграють важливу роль у розвитку всього національного господарського комплексу України. Україна належить до лісодефіцитних держав, що пояснює відсутність значних запасів лісових ресурсів, які виступають основою для розвитку лісопромислового комплексу, однак вона має значні корисні натуральні якості своїх лісових ресурсів (водоохоронні, захисні, кліматичнорегулятивні, санаторно-гігієнічні, оздоровчі). Тому особливої уваги потребує сучасний стан лісових ресурсів України та напрями їх використання, що й обґрунтовує актуальність цієї статті.

Метою статті є визначення сучасного стану лісових ресурсів України, а також виявлення напрямів їх ефективного використання та відновлення.

Лісові ресурси, як важлива багатопланова частина промислового комплексу України, потребують вивчення, аналізу проблем галузі і можливих шляхів вирішення, для підвищення ефективності їх використання.

Згідно з даними Державного агентства лісових ресурсів України, загальна площа лісового фонду України складає близько 10 млн гектарів, у тому числі покрита лісом – 8,6 млн га. Лісистість досягла лише 14,3 %, що значно менше, ніж лісистість більшості розвинених країн світу (Угорщина – 18 %, Франція – 27,8 %, Румунія – 28,1 %, Польща – 28,7 %, Німеччина – 29 %, США – 32,7 %, Болгарія – 34,4 %). Запаси деревини в Україні складають 1,3 млрд м³. Нерівномірність розміщення лісових ресурсів є наслідком різноманітних природних умов, але більшою мірою – впливу господарської діяльності людини, яка призвела до їх знищення [1].

За результатами досліджень Національного аграрного університету встановлено, що в лісах України знаходилось 945 млн т фітомаси, в якій акумульовано понад 469 млн т вуглецю. Усього в Україні у 2012 р. заготовлено за всіма видами рубок лісу 11 410 тис. м³ ліквідної деревини, в тому числі шляхом спецвикористання лісових ресурсів – 5 000,7 тис. м³. Обсяги спеціального використання лісових ресурсів шляхом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування за 2012 р. становлять 81,8 % від розрахункової лісосіки та 82,4 % від виділеного ліміту лісосічного фонду [2]. Порівняно з 2011 р. ці показники зменшились на 4,4 %. Це пов'язано як зі значним падінням обсягів деревообробного виробництва, так і з неплатоспроможністю споживачів.

Як свідчать статистичні дані Державної служби статистики України, у 2012 р. вироблено продукції лісового господарства у фактичних цінах на суму 3 138,1 млн грн, що на 244,7 млн грн (7,2 %) менше, ніж у 2011 р. Частка продукції лісозаготівель у загальному обсязі продукції становила на 84,6 % [3]. Із загальних обсягів заготовленої деревини лісоматеріали круглі становили

6 181,6 тис. м³ (39 %), дров'яна деревина для технологічних потреб – 3 390,8 тис. м³ (21 %), дрова для опалення – 4 219,2 тис. м³ (27 %). У 2012 р. лісгосподарськими підприємствами освоєно 84 % розрахункової лісосіки, в рахунок якої від рубок головного користування фактично заготовлено 6,7 млн м³ ліквідної деревини, у тому числі за господарствами: твердолистому – 1,9 млн м³, м'яколистому – 1,2 млн м³, хвойному – 3,6 млн м³ [4].

Дефіцитність лісосировинних ресурсів в Україні (лісистість території – 14,3 %, за оптимальної 19 – 23 %; за рахунок власного виробництва потреби в деревині щороку задовольняються на 25 – 27 %) завжди спонукала її фахівців до пошуку внутрішніх сировинних резервів [5].

Основними проблемами забезпечення лісопромислового комплексу є недостатня лісистість території України, незначні запаси стиглого та перестійного лісу й невисока продуктивність середньовікових і пристигаючих лісів. Це, у свою чергу, створює труднощі щодо забезпечення лісопромислового комплексу місцевою сировиною, а народного господарства і населення – кінцевою продукцією з деревини. Ці труднощі ускладнюються тим, що скорочується постачання деревини з Російської Федерації.

Для успішного вирішення цього завдання необхідно розробити національну довгострокову програму підвищення ефективності відтворення лісових ресурсів і раціонального їх використання. Доцільно в короткий строк досягти зменшення залежності підприємств лісопромислового комплексу від імпорту деревини. Для остаточного вирішення цієї проблеми необхідний тривалий період. Разом із тим є можливість частково вирішити її у більш короткий строк. У першу чергу, це більш ефективне використання ресурсів деревини та її заміників, які є на численних підприємствах і в організаціях [2; 4 – 6].

Крім того, до проблем використання лісових ресурсів країни слід віднести неефективне (переважно як дрова) використання деревини, яка заготовлюється в процесі рубання вздовж залізничних і автомобільних доріг. І це відбувається в умовах гострого дефіциту деревини, коли її можна використати як повноцінну сировину для виготовлення целюлози, картону, деревостружкової плити, деревоволокнистої плити та іншої ефективної в споживанні продукції. У позахисних смугах можна щорічно заготовляти 2,5 млн м³ деревини. Україна для виробництва картону та іншої продукції використовує тільки 500 тис. т макулатури, в той час як є можливість збільшити її споживання до 1 млн т на рік [6].

Значна частка круглих лісоматеріалів в Україні використовується без попередньої механічної та хіміко-механічної обробки (стовпи, паливо тощо), тому їх необхідно замінити більш ефективними. Очевидно, що сучасні умови розвитку України вимагають більш ефективного використання деревини та прискореного розвитку ресурсозберігаючих виробництв і технологій [6].

Отже, для вирішення зазначених проблем у сфері використання лісових ресурсів необхідне істотне поліпшення відтворення лісосировинних ресурсів:

по-перше, плантаційне лісорозведення (особливо на непридатних для сільськогосподарського виробництва землях), вирощування насаджень зі швидкорослих деревних порід, введення в лісові культури модрина японської та інших продуктивних деревних порід з метою їх вирубування в процесі проміжного користування лісом;

по-друге, підвищення ефективності відтворення захисних смуг уздовж транспортних шляхів не тільки для посилення їх захисних функцій, але й для отримання повноцінної кондиційної деревини, забезпечення заліснення всіх малоприсадибних для сільськогосподарського виробництва земель.

Таким чином, визначено сучасний стан лісових ресурсів України, у результаті чого можна зробити висновок, що основною проблемою є недостатня забезпеченість України лісовими ресурсами через нестабільне фінансування даної галузі. Для поліпшення ситуації необхідно: по-перше, прискорити розвиток галузей промисловості, які ефективно переробляють деревину (перш за все, целюлозно-паперову); по-друге, використовувати як сировину для розвитку целюлозно-паперової промисловості не тільки деревину, але й макулатуру, вторинні сировинні ресурси сільського та комунального господарств; по-третє, внести зміни у нормативно-правове забезпечення сфери використання та охорони лісових ресурсів щодо визнання лісу як угіддя носієм цінності.

Наук. керієн. Шумська Г. М.

Література: 1. Моніторинг лісів Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/uk/publish>. 2. Толчанова З. Шляхи реформування лісового господарства України [Електронний ресурс] / 3. Толчанова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvnu/ekonomika/2012_7/2.pdf. 3. Статистичні дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 4. Сенякевич І. Економіка галузей лісового комплексу : навч. посібн. / І. Сенякевич. – К. : Знання, 2011. – 168 с. 5. Дзяна Г. Проблеми збереження лісів [Електронний ресурс] / Г. Дзяна, С. Пасічна. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Edu/2011_21/fail/Dziana.pdf. 6. Охорона та раціональне використання природних ресурсів і рекультивация земель : навч. посібн. / за заг. ред. П. П. Надточія. – Житомир : Видавництво "Державний агроекологічний університет", 2007. – 420 с.